

เรื่อง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๖ มาตรา ๒๑๕ และมาตรา ๒๑๖ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๙ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๖๓ หรือไม่

๑. ความเป็นมาและข้อเท็จจริงโดยสรุป

ศาลจังหวัดพญาส่างคำโต้แย้งของจำเลย รวม ๒ คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑ ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

คำร้องที่หนึ่ง (เรื่องพิจารณาที่ ๓๑/๒๕๕๒) พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการจังหวัดพญา เป็นโจทก์ ฟ้องนายอริสมันต์ พงศ์เรืองรอง นายณพพร นามเชียงใต้ พันตำรวจโท ไวกิจน์ อภรณ์รัตน์ และนายสมยศ พรหมภา เป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดพญา ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ๓๕๓๗/๒๕๕๒ ฐานความผิดร่วมกันขัดคำสั่งเจ้าพนักงานซึ่งสั่งให้เลิกการมั่วสุม ร่วมกันเดินขบวนและกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ ในลักษณะที่เป็นก่อกวนการจราจร ร่วมกันกระทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจาหรือวิธีอื่นใดอันมิใช่เป็นการกระทำภายในความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญ มิใช่เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือติชมโดยสุจริต เพื่อให้เกิดความปั่นป่วนหรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชน ถึงขนาดที่จะก่อความไม่สงบขึ้นในราชอาณาจักร และเพื่อให้ประชาชนล่วงละเมิดกฎหมายแผ่นดิน มั่วสุมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไปให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง โดยเป็นหัวหน้า เป็นผู้มีหน้าที่สั่งการในการกระทำความผิดนั้น ร่วมกันบุกรุกและทำให้เสียหาย และขอให้พิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ มาตรา ๙๑ มาตรา ๑๑๖ มาตรา ๒๑๕ มาตรา ๒๑๖ มาตรา ๓๕๘ มาตรา ๓๖๒ มาตรา ๓๖๔ มาตรา ๓๖๕ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๔ พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๐๘ มาตรา ๑๑๔ มาตรา ๑๔๘ และพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๘

จำเลยให้การปฏิเสธ และจำเลยที่ ๓ ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดพญา โต้แย้งว่า เหตุที่จำเลยที่ ๓ ถูกฟ้องเป็นคดีนี้ สืบเนื่องมาจากการชุมนุมของคนเสื้อแดงที่เมืองพญา จังหวัดชลบุรี ในระหว่างวันที่ ๑๐-๑๑ เมษายน ๒๕๕๒ ซึ่งการกระทำของจำเลยที่ ๓ เป็นการใช้เสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันเป็นการแสดงออกของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยและการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในการร่วมชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๓ แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐกลับฟ้องจำเลยที่ ๓ และประชาชนว่ากระทำการมั่วสุมอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๑๖ นอกจากนี้ การแสดงความคิดเห็นในการชุมนุมเป็นเสรีภาพของบุคคลที่จะแสดงความคิดเห็นได้ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ ดังนั้น การจะนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๖ มาใช้บังคับแก่จำเลยที่ ๓ จึงไม่อาจกระทำได้ เพราะเป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๖๓ จึงขอให้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ ๓ ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๑๕ และมาตรา ๒๑๖ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๓ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๖ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๖๓

คำร้องที่สอง (เรื่องพิจารณาที่ ๓๙/๒๕๕๒) พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการจังหวัดพญา เป็นโจทก์ ฟ้องนางสาวจิตาภา ธนทัตถชัย นางสาวสำรวย แสงประภา และนางสาวเสาวลักษณ์ สาณวิทย์ เป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดพญา ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ๓๒๓๒/๒๕๕๒ ฐานความผิดร่วมกันมั่วสุมตั้งแต่สิบคนขึ้นไป ใช้กำลังประทุษร้าย ชูเชิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย กระทำการให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง โดยเป็นหัวหน้าในการมั่วสุมและเป็นแกนนำผู้มีหน้าที่สั่งการปลุกกระดมในการกระทำความผิดนี้ การกระทำของจำเลยทั้งสาม จึงเป็นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ และมาตรา ๒๑๕ ขอให้พิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยตามกฎหมาย

จำเลยทั้งสามให้การปฏิเสธและโต้แย้งว่า จำเลยทั้งสามใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๓ อันเป็นสิทธิเกี่ยวกับการชุมนุม และเป็นการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๙ บัญญัติให้บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใด ๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ดังนั้น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๑๕ จึงเป็นกรณีต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ ไม่อาจใช้บังคับได้ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๖๓ จึงขอให้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสามให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลจังหวัดพญาเห็นว่า ข้อโต้แย้งของจำเลยทั้งสองคำร้อง เป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ และไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นนี้ จึงส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ วรรคหนึ่ง หรือไม่ เห็นว่า ตามคำร้องทั้งสองมีประเด็นโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๖ มาตรา ๒๑๕ และมาตรา ๒๑๖ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๙ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๖๓ หรือไม่ และยังไม่มีการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๑๗ (๑๓) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องทั้งสองไว้พิจารณาวินิจฉัย โดยให้รวมพิจารณาและวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยคือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๖ มาตรา ๒๑๕ และมาตรา ๒๑๖ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๙ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๖๓ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญาเป็นบทบัญญัติกำหนดเกี่ยวกับลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดและโทษอันเป็นความรับผิดชอบทางอาญา โดยมาตรา ๑๑๖ เป็นบทบัญญัติความผิดลักษณะ ๑ ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ใดกระทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจา หนังสือหรือวิธีอื่นใดอันมิใช่เป็นการกระทำภายในความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญ หรือมิใช่เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือ ตีชมโดยสุจริต (๑) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายแผ่นดินหรือรัฐบาล โดยใช้กำลังข่มขืนใจหรือใช้กำลังประทุษร้าย (๒) เพื่อให้เกิดความปั่นป่วนหรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชนถึงขนาด

ที่จะก่อความไม่สงบขึ้นในราชอาณาจักร หรือ (๓) เพื่อให้ประชาชนล่วงละเมิดกฎหมายแผ่นดิน ผู้นั้นมีความผิดและต้องรับโทษ ส่วนมาตรา ๒๑๕ และมาตรา ๒๑๖ เป็นบทบัญญัติความผิดลักษณะ ๕ ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน โดยมาตรา ๒๑๕ บัญญัติว่า ผู้ใดมั่วสุมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไป ใช้กำลังประทุษร้าย ชูเชิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ผู้นั้นมีความผิดและต้องรับโทษ ถ้าผู้กระทำความผิดคนหนึ่งคนใดมีอาวุธ บรรดาผู้ที่กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น และถ้าผู้กระทำความผิดเป็นหัวหน้า หรือเป็นผู้มีหน้าที่สั่งการในการกระทำความผิดนั้นยิ่งต้องรับโทษที่หนักขึ้น และมาตรา ๒๑๖ บัญญัติว่า เมื่อเจ้าพนักงานสั่งผู้ที่มีอำนาจเพื่อกระทำความผิดตามมาตรา ๒๑๕ ให้เลิกไป ผู้ใดไม่เลิก ผู้นั้นมีความผิดและต้องรับโทษ บทบัญญัติทั้งสามมาตราดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่มีการกระทำอันเป็นมูลฐานแห่งคดีนี้ มิใช่กฎหมายที่ย้อนหลังให้ต้องรับผิดชอบหรือให้ต้องรับโทษทางอาญาแก่บุคคล มิได้เป็นบทสันนิษฐานความผิดทางอาญาไว้ล่วงหน้าว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดหรือเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดก่อนที่จะมีคำพิพากษาถึงที่สุด จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ อีกทั้งเป็นการจำกัดขอบเขตการใช้เสรีภาพโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ วรรคสอง บัญญัติให้กระทำได้ กล่าวคือ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ และเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งเป็นไปตามความจำเป็นและมีได้กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๖ มาตรา ๒๑๕ และมาตรา ๒๑๖ จึงเป็นบทบัญญัติตามเงื่อนไขรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ กล่าวคือ เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และได้เพียงเท่าที่จำเป็น อีกทั้งเป็นบทบัญญัติที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ไม่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และมีได้เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๓ ไม่ใช่เป็นเรื่องการใช้อำนาจขององค์กรโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๖ ไม่ได้ทำให้บุคคลไม่สามารถอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตน และไม่ได้ทำให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ไม่สามารถยกบทบัญญัติเพื่อใช้สิทธิทางศาล ตามมาตรา ๒๘

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๖ มาตรา ๒๑๕ และมาตรา ๒๑๖ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๙ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๖๓

ย่อโดย นายเถกิงเกียรติ จันทร์พูล
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ ๔
กลุ่มงานคดี ๔ และ
นายบพ นามบุตร
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ ๘ ๖
กลุ่มงานคดี ๗

หมายเหตุ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๒๙ ตอนที่ ๖๐ ก วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๕